

Ar visi vaikams skirti žaislai yra saugūs?

Artėjant kalėdinėms ir naujametinėms šventėms Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centro Vaikų sveikatos skyriaus vedėja Daiva Žeromskienė pataria tėvams bei seneliams, kaip išsirinkti saugų žaislą savo vaikams, anūkams ir kokie žaislai kelia riziką sveikatai.

Kokių žaislų vaikams nereikėtų pirkti ?

Rizikinga pirkti žaislus, ant kurių nerandame būtinos informacijos. Visų pirma, turi būti aiškiai įskaitomai lietuviškai nurodytas gamintojas, importuotojas (jei pagaminta ne Lietuvoje), prekės pavadinimas, minimalus vaikų amžius, kuriems skirtas šis žaislas, įspėjimai ir atsargumo priemonės, kurių reikia laikytis žaidžiant. Žaislas turi būti paženklintas ženklu CE, tik tokie žaislai gali būti gaminami ir platinami ES. Toks ženklas reiškia, kad gamintojas ar platintojas garantuoja, kad žaislas atitinka Europos Sąjungos sveikatos ir saugumo reikalavimus. Anksčiau užrašas „pagaminta Kinijoje“ tikrai nekeldavo pasitikėjimo, tačiau šiandien virš 80 proc. žaislų yra pagaminama būtent ten, dėl pigios darbo jėgos. Bet žaislų kainą ir kokybę lemia užsakovai, atsižvelgdami į pirkėjų poreikius. Neseni skandalai žaislų rinkoje privertė ir kinų gamintojus, kovojant už savo vietą rinkoje, rimčiau žiūrėti į Europos Sąjungos numatytus žaislų saugumo reikalavimus.

Valstybinė ne maisto produktų inspekcija savo interneto puslapyje skelbia, kad ne visada vartotojas gali nusipirkti saugų žaislą. Negalima teigti, kad brangesni žaislai yra saugesni. Taip pat neaišku, kur žaislą pirkti geriau – specializuotose parduotuvėse ar dideliuose prekybos centruose. Gal ir verta vaikams pirkti garsesnių firmų žaislus, nes jos dažnai priklauso įvairiems prekybos susivienijimams, pasisakantiems už griežtus gamybos reikalavimus.

Kokie pagrindiniai pavojai slypi kenksminguose žaisluose? Kokios cheminės medžiagos žaisluose kelia grėsmę vaikų sveikatai?

Patikslinsiu, kad žaislas – tai bet koks gaminys ar medžiaga, sukonstruotas ar aiškiai skirtas vaikų iki 14 metų žaidimui. Tačiau šiai kategorijai nepriklauso vaikams skirti juvelyriniai dirbiniai ir kalėdinės dekoracijos. Kadangi gamintojai šiuos papuošalus pavadino ne žaislais, o dekoracijomis, jiems negalioja griežti žaislų saugumo reikalavimai.

Lietuvoje žaislų saugą reglamentuoja Žaislų saugos techninis reglamentas, pagal kurį gamintojas ir platintojas yra atsakingi, kad į prekybą patektų tik saugūs žaislai. Pagrindiniai rizikos faktoriai, į kuriuos turi atsižvelgti gamintojas, yra fiziniai-mechaniniai veiksniai, degumas, cheminės ypatybės, žaislų elektronikos ypatybės. Gamintojas privalo vengti visų galimų pavojų, kuriuos galėtų sukelti net ir neteisingai naudojami žaislai. Reglamentus atitinkantys žaislai ženklinami CE ženklu. CE ženklu turi būti pažymėti visi žaislai, pagaminti ar platinami Europos Sąjungoje. Šis ženklas reiškia, jog gamintojas ar platintojas garantuoja, kad žaislas atitinka ES sveikatos ir saugos reikalavimus. Tačiau šis ženklas negarantuoja aukštesnės kokybės. Todėl visada reikia būti atsargiems. Bežaisdami vaikai gali užspringti smulkiomis detalėmis, pasismaugti jo-jo kamuoliukų virvelėmis, sužaloti kitus asmenis (žaislais su sviediniais), nudegti, pakenkti savo klausai. Vaikus veikia ir žaisluose esančios cheminės medžiagos (ftalatai, sunkieji metalai, organiniai junginiai).

Dažniausiai vaikų žaisluose aptinkamos cheminės medžiagos – ftalatai. Kai kurių rūšių ftalatai yra visai draudžiami žaisluose, kitų negali būti daugiau nei 0,1 proc., tačiau pasitaiko atvejų, kai šie reikalavimai pažeidžiami. Ftalatų randama minkštų plastmasinių žaislų sudėtyje. Tai

medžiagos, dedamos į plastmasę dėl minkštumo. Jie laikomi plačiausiai paplitusiu pasaulyje žmogaus sukurtu teršalu ir yra pavojingi vaikų sveikatai. Vaikams jie gali sukelti odos bėrimų, astmą, kenkia kepenims, inkstams, sutrikdo medžiagų apykaitą, silpnina imuninę sistemą. Todėl grupė ftalatų, priskiriamų kancerogenams, yra draudžiami visuose žaisluose. Elektroniniuose žaisluose, baterijose yra įvairiausių cheminių medžiagų, tarp jų kadmio, ličio, švino, bet, jei žaislas naudojamas pagal vartojimo instrukciją, pavojaus sveikatai nesukelia.

Labai pavojingi žaislai su magnetais. Magnetai pavojingi dėl savo nedidelio dydžio ir savybės traukti vienas kitą. Vaikui prarijus keletą magnetų, kyla pavojus, kad jie sukibę gali užkimšti žarnyną ar net suplėšyti jį. Ant tokių žaislų su magnetais turi būti aiškus įspėjimas apie magnetų keliamą pavojų. Aitrus kvapas, ypač plastikinio žaislo, galėtų kelti įtarimą dėl didelio ftalatų ar kitų cheminių medžiagų kiekio. Jeigu nusipirkote ar pastebėjote žaislą, kurio saugumas kelia abejonių, informuokite apie tai Valstybinę ne maisto produktų inspekciją, kuri nustatys, ar žaislas tikrai nesaugus. Reikia išsaugoti visas etiketes ir kvitus, kad nutikus bėdai žinotume, kas gamintojas ar platintojas ir kam pateikti skundą. Jei jūsų vaikas nukentėjo dėl nesaugaus žaislo ar dėl to, kad negavote naudojimo instrukcijų, pardavėjas ar gamintojas privalo atlyginti žalą.

Į ką atkreipti dėmesį perkant žaislus vaikams?

Tėvai ar seneliai, pirkdami žaislą, pirmiausia turi atkreipti dėmesį į jo ženklimą. Žaislas turi būti pažymėtas CE ženklu. Turi būti nurodytas gamintojas ir importuotojas, žaislo pavadinimas, mažiausias vaiko, kuris gali žaisti šiuo žaislu amžius, nurodyti galimi pavojai ir būdai jų išvengti.

Labai svarbu atsižvelgti į vaiko amžių. Net jeigu tėvams atrodo, kad jų vaikas pakankamai subrendęs, kad žaistų su vyresniam vaikui skirtu žaislu, to nepatartina daryti, nes amžiaus riba nustatoma atsižvelgiant į saugumo faktorius. Bet koks žaislas, jei neatitinka vaiko amžiaus, gali būti pavojingas.

Ypač atidžiai reikėtų rinkti žaislą vaikui iki 3 metų, ikimokyklinukui. Reikėtų įvertinti ar jis neturi smulkių, lengvai nusiimančių ar lūžtančių detalių, ar nėra aštrių kampų, briaunų, atplaišų. Jei žaislas ar detalė telpa pro sulenktą smilių ir nykštį, jis tilps ir į vaiko burną. Vaikams iki 3 metų geriausia pirkti vientisos formos žaisliukus, be jokių smulkių detalių arba įsitikinus, kad jos gerai pritvirtintos ir yra didesnės už vaiko burnytę. Įvertinkite, ar žaislas nėra per sunkus. Žaislas nebus saugus, jei gali sužeisti, nukritęs ant vaiko.

Dar kartą priminsiu, kad žaislų saugumo reikalavimai taikomi tik tiems žaislams, kurie sumodeliuoti ir specialiai sukurti kaip žaislai ar žaidimai jaunesniems nei 14 metų amžiaus vaikams. Jei gamintojas neženklina jo kaip žaislo, tai ir saugos reikalavimai jam netaikomi. Greičiausiai tai ne žaislas, o dekoracija. Paradoksalu, bet ir gražioji kalėdinė kojinė, kuri, atrodo, skirta patiems mažiausiems ir kurioje Kalėdų Senelis palieka dovanas, dažnai paženklinta ženklu „netinka vaikams iki 3 metų“.

Pirkdami lėlę ar meškutį galite patampyti už nosies, akies ar kitų atsikišusių detalių, kad įsitikintumėte, jog jos tvirtai laikosi.

Guminiai žaislai neturėtų skleisti aštraus kvapo, prieš duodant juos vaikui patartina kelis kartus gerai nuplauti su muilu. Reikėtų atidžiai apžiūrėti pliušinių žaislų siūles, ar jos neprairusios, ar neiškris kamšalas. Reikėtų vengti žaislų su ilgomis virvelėmis. Taip pat būtina įsitikinti ar žaislų skleidžiamas garsas (pvz., mobilių telefonų) ne per didelis, kad nepažeistų vaiko klausos. Nupirktą žaislą, ypač mažam vaikui, duokite tik išpakuotą ir paaiškinkite, kaip saugiai juo žaisti. Patartina periodiškai patikrinti, ar vaiko žaislas nesulūžo, ar neatsilaisvino smulkios detalės, o sugadintus žaislus pataisyti arba išmesti.

Artėjant kalėdinėms ir naujametinėms šventėms atkreipkite dėmesį į karnavalines kaukes ir kostiumus. Jie turėtų būti pagaminti iš nedegių medžiagų. Veido kaukės turi būti pakankamai erdvios, kad vaikui netrūktų oro ir nekiltų pavojus uždusti.